

EUROOPA
KOMISJON

LIIDU VÄLISASJADE
JA JULGEOLEKUPOLIITIKA
KÕRGE ESINDAJA

Brüssel, 26.3.2025
JOIN(2025) 130 final

**ÜHISTEATIS EUROOPA PARLAMENDILE, EUROOPA ÜLEMKOGULE,
NÕUKOGULE, EUROOPA MAJANDUS- JA SOTSIAALKOMITEELE NING
REGIOONIDE KOMITEELE**

ELi kriisivalmiduse strateegia kohta

Sissejuhatus

Rahu ja stabiilsus on Euroopa projekti lahutamatu osa. Paraku seisab Euroopa silmitsi uue reaalsusega, mida iseloomustavad üha suuremad riskid ja ebakindlus. Venemaa ebaseaduslik agressioonisõda Ukraina vastu, kasvavad geopoliitilised pinged, riigi toetatavad hübriid- ja küberründed, kriitilise tähtsusega varade vastu suunatud sabotaaž, välisriigist lähtuvad infomanipulatsioonid ja sekkumised ning elektrooniline sõjapidamine on muutunud tänapäeva reaalsuse lahutamatuks osaks. See on Euroopa jaoks häirekell.

COVID-19 pandeemia süvendas juba olemasolevat ebavõrdsust ning näitas, et liidu tervishoiuteenuseid ja tarneahelaid, sealhulgas energia, meditsiinitooteid, toidu ja kriitilise tähtsusega toorainete valdkonnas, on võimalik täiesti rivist välja lüüa. Praeguses karmi geopoliitilise ja majandusliku konkurentsi ja konfliktide tingimustes on need majandusliku manipuleerimise ja survestamise suhtes aina haavatavamad.

Lisaks mõjutavad ELi üha enam kliimamuutuste tagajärjed, jätkuv keskkonnaseisundi halvenemine ja uute pandeemiate oht. Euroopa on maailmajagu, kus kliimasoojenemine on kõige kiirem. Siin on esinenud laastavaid looduskatastroofe, alates üleujutustest kuni põudade ja metsatulekahjude, rannikuerosiooni, kuuma- ja külmalainete ning tormideni. Kui me oma ühiskonna struktuurset suutlikkust riske juhtida ei paranda, siis kliimamuutustega seotud inim-, majanduslikud ja sotsiaalsed kulud järgnevatel aastatel üha suurenevad, samuti kasvab surve, mis tuleneb kliimamuutuste negatiivsest mõjust mujal maailmas, näiteks häiretest kaubateedel ja ülemaailmsetes tarneahelates. Kliima, keskkond ja julgeolek on omavahel tihedalt seotud.

Euroopa on reageerinud nendele kriisidele enneolematu kiiruse ja otsusekindlusega, näidates üles solidaarsust ja vastupanuvõimet. Pandeemia ajal loodi kiiresti ELi tervisealasteks hädaolukordadeks valmisoleku ja neile reageerimise asutus, töötati välja strateegia COVID-19 vastaste vaktsiinide ühiseks hankimiseks ning loodi TERA¹ ja taasterahastu „NextGenerationEU“ programmid, et tegeleda selle majandusliku ja sotsiaalse mõjuga. Komisjon töötas välja lahendused energiahindade tõusu leevendamiseks ja varustuskindluse tagamiseks, sealhulgas uuenduslike transpordilahenduste abil. Miljonid Ukraina pagulased on leidnud ELis peavarju ja külalislahkust. Euroopa vahendid, nagu liidu elanikkonnakaitse mehhanism ning ELi katastroofidele reageerimise suutlikkuse ja varude strateegiline reserv (rescEU), on näidanud oma lisaväärtust.

Mitte ükski viimaste aastate suur kriis ei ole olnud isoleeritud ega lühiajaline. Need on osa laiemast suundumusest, mida põhjustavad pikaajalised poliitilised, majanduslikud, kliimaatilised, keskkonnavalased ja tehnoloogilised muutused. Euroopa ei saa endale lubada jääda ainult muutustele reageerijaks.

Niinistö aruandes ELi valmisoleku kohta² jõuti järeldusele, et Euroopa tsiviil- ja sõjalise valmisoleku tugevdamine tänapäeva üha kasvavate probleemide ja tulevaste kriisidega tegelemiseks on kiireloomuline küsimus. Aruandes kutsuti üles muutma põhjalikult mõtteviisi ja tunnistati, et valmisolek ei ole mitte ainult liikmesriikide vastutus, vaid ka Euroopa ühine püüdlus, mis eeldab, et liidul oleks liikmesriikide tegevuse koordineerimisel ja toetamisel suurem roll³. Käesolev strateegia tugineb Niinistö aruandele ja selles esitatakse tegevuskava kriisivalmiduse liidu loomiseks.

¹ Eriolukorras töötuseriski leevendamiseks pakutava ajutise toetuse Euroopa rahastu

² [Ühiselt turvalisem](#) – Euroopa tsiviil- ja sõjalise valmisoleku tugevdamine

³ Käesolev strateegia tugineb ka ELi strateegilisele tegevuskavale 2024–2029, Euroopa Ülemkogu 2023. aasta juuni, 2024. aasta märtsi ja 2024. aasta detsembri järeldustele ning komisjoni 2024.–2029. aasta poliitilistele suunistele.

Miks me vajame kriisivalmiduse liitu?

Aja jooksul on EL välja töötanud ja tugevdanud mitmesuguseid vahendeid struktuurse vastupanuvõime suurendamiseks, et tulla toime teatavat liiki riskidega ja reageerida kriisidele mitmes sektoris. Kogemused on siiski toonud esile puudusi ELi kriisivalmiduse raamistikus.

Esiteks on ELi kriisiohje enamasti reageeriv, mitte ennetav. Selle põhjuseks on ka tulevikusuundade strateegilise analüüsi, prognoosimise ja varajase hoiatamise vahendite ebapiisav kasutamine. Riske, ohtusid ja nende ahelmõju, sealhulgas väljaspool liitu toimuvate sündmuste mõju, ei hinnata integreeritult.

Teiseks on ELi kriisiohjevahendid killustunud eri institutsioonide, talituste ja asutuste vahel ning nende valdkondlik ja piiriülene koordineerimine on puudulik. Tsiviil- ja sõjandusvaldkonna tegevuse koordineerimises on puudujääke ning ELi sise- ja välistegevuse vahelist seost tuleb tugevdada.

Kolmandaks on olemasolevate ELi tasandi struktuuride ja mehhanismide ulatus ja ressursid piiratud. Kriisidele reageerimise liikumapanevaks jõuks on kogu ühiskonda, sealhulgas erasektorit, hõlmav koostöö, mis on aga liiga vähene. Liidu rahastatismehhanismid ei ole paindlikud ja liikmesriikide eelarved ei ole strateegiliselt piisavalt kooskõlla viidud.

Kriisivalmiduse liit annab liikmesriikide meetmetele lisaväärtust, täiendades liikmesriikide jõupingutusi, parandades koordineerimist ja tõhusust ning edendades kriisivalmidust ja vastupanuvõimet, austades samal ajal täielikult subsidiaarsust, riikide pädevusi ja liikmesriikide eripära. Loodava liiduga toetatakse liikmesriikide kohustust tegutseda solidaarselt ja aidata üksteist igat liiki kriiside korral kooskõlas ELi toimimise lepingu artikliga 222⁴.

Kriisivalmiduse liidu üldeesmärk on luua turvaline ja vastupidav EL, millel on vajalik suutlikkus ennetada ja hallata ohte, olenemata nende olemusest või päritolust, et tagada Euroopa kodanikele piisav kaitse ja valmisolek ning säilitada ühiskonna elutähtsad funktsioonid igas olukorras. Selleks on vajalik uus valmisolekut väljendav mõtteviis. Äärmiselt oluline on suurendada teadlikkust ja kõigi sidusrühmade, sealhulgas kodanike mõjuvõimu, et nad saaksid hoolitseda oma individuaalse ja kollektiivse valmisoleku eest.

Paremini ettevalmistatud Euroopa vajab tugevamat koordineerimist liikmesriikide ning muude sidusrühmade ja rahvusvaheliste partnerite, eelkõige laienemis- ja naabruspoliitika partnerite vahel, kelle valmisolek ja vastupanuvõime on kriitilise tähtsusega ka meie julgeoleku jaoks. ELi teadusuuringute ja innovatsioonisektor annab olulise panuse, et kriisile reageerimine oleks pidevalt olukorrale kohandatud, optimeeritud ja tipptasemel. Teadusuuringute ja innovatsioonisektor peaks investeerima teadlikkusse julgeolekuriskidest ja hübriidohtudest ja nendega toimetuleku võimesse, seda ka rahvusvahelise koostöö puhul.

Kuidas me loome kriisivalmiduse liidu?

Selleks et kõrvaldada olemasolevad puudused ELi tegevuses ja liikuda tõelise kriisivalmiduse liidu suunas, tugineb strateegia järgmistele põhimõtetele:

- = **Integreeritud kõiki ohte hõlmav lähenemisviis**, mis katab kõiki looduslikke ja inimtegevusest tingitud riske ja ohtusid ning koondab kokku kõik olemasolevad vahendid.

⁴ „Kui liikmesriiki tabab terrorirünnak või kui ta langeb loodusõnnetuse või inimtegevusest tingitud õnnetuse ohvriks, tegutsevad liit ja selle liikmesriigid üheskoos solidaarselt.“

- = **Kogu valitsemissektorit hõlmav lähenemisviis**, mis ühendab kõiki asjaomaseid osalejaid kõigil valitsustasanditel (kohalik, piirkondlik, riiklik ja ELi tasand) ning edendab koostööd, poliitika sidusust ja ressursside jagamist. Selle eesmärk on käsitleda põhjalikult suurenenud riske ja ohte, nende koostoimet ja ahelmõju. See hõlmab tõhusat koostööd tsiviil- ja kaitsesektori asutuste vahel ning sise- ja välismõõtmelise sidusat integreerimist.
- = **Kogu ühiskonda hõlmav lähenemisviis**, mis edendab kaasavat valmisoleku ja vastupanuvõime kultuuri, ühendades kodanikke, kohalikke kogukondi ja kodanikuühiskonda, ettevõtjaid ja sotsiaalpartnereid ning akadeemilisi ja teadusringkondi.

Tugevat valmisolekut ei saavutata tasuta. Valmisolekusse tehtavate investeeringutega kaasnevad kulud, kuid need kaalub pikemas perspektiivis üles vastupanuvõime kasv, häirete ja taastekulude vähenemine ja konkurentsivõime paranemine. ELi tasandi rahastamine peab toimima paindlikult ja skaleeritavalt ning see peab võimaldama tegeleda kõikide ohtudega, et liit saaks tegutseda õigeaegselt ja solidaarselt kriisi kõigis etappides, pidades täielikult kinni nii oma kui ka liikmesriikide vastavatest kohustustest. Kui võtta ELi eelarveprogrammides algusest peale arvesse valmisoleku ja vastupanuvõimega seotud kaalutlusi, võib see aidata vähendada haavatavust ja riskidele avatust ning parandusmeetmete kulusid.

Et luua nende põhimõtetega kooskõlas olev kriisivalmiduse liit, tugineb strateegia viiele õnnestumisele vastupidavusega seotud eesmärgile⁵: ennetada, valmistuda, hoiatada, reageerida ja turvata. Strateegias tehakse ettepanek võtta meetmeid seitsmes valdkonnas:

- Tulevikuanalüüsid ja ennetamine
- Elutähtsate ühiskondlike funktsioonide vastupanuvõime
- Elanikkonna valmisolek
- Avaliku ja erasektori koostöö
- Tsiviil- ja sõjandusvaldkonna koostöö
- Kriisile reageerimise koordineerimine
- Vastupanuvõime välispartnerluste kaudu

Strateegias on esitatud 30 põhimeedet eespool nimetatud valdkondades ühe või mitme eesmärgi saavutamiseks ning sellele on lisatud tegevuskava (vt lisa).

Käesolev strateegia ja muud olulised ELi algatused, eelkõige sisejulgeoleku strateegia, valge raamat Euroopa kaitse tuleviku kohta aastani 2030, Euroopa kliimakoostöö kava, esmatähtsate ravimite õigusakt, puhta tööstuse kokkulepe, Euroopa ookeanipakt, Euroopa demokraatia kaitse programm, oskuste liit ja võrdõiguslikkuse liit, täiendavad üksteist vastastikku.

1. TULEVIKUANALÜÜSID JA ENNETAMINE

Aeg on ülioluline tegur nii ägedate kriiside ohjamise kui ka nende ennetamise seisukohast. Tulevikusuundade strateegiline analüüs, olukorratundlikkus ja varajane hoiatamine on seejuures keskse tähtsusega ning neid tuleb veelgi tugevdada. Riskide ja ohtude varajane kindlakstegemine võib juurde anda väärtuslikku aega ning aidata kriise ära hoida või lihtsustada nende ohjamist ja nende mõju minimeerimist. Väga olulised on ELi tasandi

⁵ Euroopa suurõnnetustele vastupidavusega seotud eesmärgid – Euroopa Komisjon: https://civil-protection-humanitarian-aid.ec.europa.eu/what/civil-protection/european-disaster-risk-management/european-disaster-resilience-goals_en

valdkondadevahelised riskihindamised, mis põhinevad tõenditel ja teaduslikel nõuannetel ning millega kaasnevad korrapärased stressitestid ja ohuhinnangud.

EL peab olema muu hulgas varustatud täielikult koostalitlusvõimeliste, terviklike ja mitut ohtu hõlmavate varajase hoiatamise süsteemidega, mida toetavad õigeaegsed ja usaldusväärsed andmed, et poliitikakujundajaid riskidest ja nende võimalikust vastastikusest mõjust paremini teavitada.

Kõiki ohte hõlmav lähenemisviis riski- ja ohuhinnangute koondamiseks peab andma praktiliselt kasutatavaid teadmisi otsuste tegemiseks, et ELil oleks võimalik võtta järjepidevaid meetmeid ohtude tõhusamaks ärahoidmiseks ja neile reageerimiseks. Liikmesriikide ja ELi tasandi riskihindamised tuleb vastavusse viia, integreerides andmed ja eksperdi hinnangud sektoriülesele ja piiriülesele lähenemisviisi.

Pideva täiustamise kultuuri aluseks peaks olema süstemaatilise hindamise, stressitestide ja koolituse raamistik. ELi kriisiohjemehhanismide ja -vahendite korrapärase toimivuskontrolliga tuleb: i) tagada nende sobivus ja sidusus; ii) võimaldada kindlaks teha nii parimad tavad kui ka lüngad ja liiasused ning iii) aidata maksimeerida koostoimet ja tõhusust.

Põhimeetmed

1) Töötada välja ELi põhjalik riski- ja ohuhinnang

Et tagada täielikult integreeritud lähenemisviis, koostavad komisjon ja kõrge esindaja ELi asutuste toetusel põhjaliku (sektoriülese, kõiki ohte hõlmava) ELi riski- ja ohuhinnangu. Sellesse koondatakse teadmised mitmest poliitikavaldkonnast, sealhulgas sise- ja välisjulgeolekust, ning see põhineb teaduslikul analüüsil, ELi rahastatud teadusuuringutel ja innovatsioonil, reaajas toimivatel varajase hoiatamise süsteemidel, satelliitseirel ja georuumilistel andmetel, nagu Copernicuse hädaolukordade ohjamise teenus, samuti olemasolevatel ELi ja liikmesriikide hinnangutel ja äriteabel. Seeläbi ühtlustatakse aruandekohustusi, vältides tarbetut halduskoormust ja suurendades samal ajal tõhusust. Ühtse luureandmete analüüsivõime (SIAC) roll liikmesriikide luureteenistuste ühtse kontaktpunktina on väga oluline. SIACi tugevdatakse 2025. aasta lõpuks lisaressursside abil kooskõlas kõrge esindaja ja liikmesriikide ühisdokumendiga.

Hinnang esitatakse vajaduse korral Euroopa Parlamendile ja nõukogule.

2) Luua poliitikakujundajatele kriisi tulemustabel

Komisjon ja kõrge esindaja töötavad koostöös liikmesriikidega ja asjaomaste ELi asutuste toetusel välja kriisi tulemustabeli, mis koondab valdkondlikke kiirhoiatussüsteeme ja parandab poliitikakujundajate jaoks koordineerimist.

ELi põhjalikku riski- ja ohuhinnangut ning kriisi tulemustabelit kasutatakse volinike kolleegiumi aruteludes, eelkõige julgeolekukolleegiumi koosseisus, et süvendada arusaamist Euroopa strateegilisest ja julgeolekukeskkonnast ning anda poliitilisi suuniseid komisjoni valmisoleku- ja vastupidavusmeetmete rakendamiseks.

3) Tugevdada hädaolukordadele reageerimise koordineerimiskeskust (ERCC)

Et ERCC oleks hädaolukordade ja kriiside ohjamisel ennetavam, antakse talle täiendavad vahendid, et: i) koostada korrapäraseid operatiivseid ülevaateid sektoriüleste ja kõiki ohte hõlmavate riskide kohta; ii) teha kindlaks nende ahelmõju ja seda analüüsida ning iii) koostada stsenaariume.

4) Koostada ELi koolituskataloog ja luua platvorm saadud kogemuste vahetamiseks

Et tagada koordineeritud ja tõhus kriisivalmidus ja kriisidele reageerimine, koostavad komisjon ja kõrge esindaja liikmesriikidele kataloogi, mis sisaldab valmisolekukoolituse tõhustamise meetodeid ja suuniseid. Nad töötavad välja tervikliku ja kaasava kogu ELi hõlmava oskuste arendamise ja koolitusprogrammi, mis käsitleb julgeolekut, kaitset ja kriisiohjet, et anda kõigis sektorites ja liikmesriikides spetsialistidele, vabatahtlikele ja poliitikakujundajatele vajalikke eksperditeadmisi. ELi tasandil luuakse kogemuste vahetamise platvorm, mis lõimib varasematest kriisidest ja õppustest saadud teadmised tulevastesse reageerimispuudlustesse.

5) Luua ELi Maa seire valitsustasandi teenus

EL töötab välja Maa seire valitsustasandi teenuse, mis pakub eelkõige turvalist, usaldusväärset, õigeaegset, püsivat ja sihipärast satelliitseiret, tugevdades olemasolevaid ja kavandatavaid võimeid ning tuginedes pikaajalistele kogemustele, mis on saadud, kasutades hädaolukordade ohjamise ja julgeoleku toetamiseks Copernicust.

2. ELUTÄHTSATE ÜHISKONDLIKE FUNKTSIOONIDE VASTUPANUVÕIME

Elutähtsad ühiskondlikud funktsioonid on põhisüsteemid ja -struktuurid, mis võimaldavad ühiskonnal tegutseda, kaitstes samal ajal igas olukorras meie elanikkonda, majandust, kultuuri ja demokraatlikke institutsioone. Nende funktsioonide hulka kuuluvad eelkõige ELi elanikkonna turvalisus, sealhulgas kaitse loodusõnnetuste eest, valitsuse järjepidevus ja otsuste tegemine, demokraatlikud protsessid, sotsiaalne ühtekuuluvus ja majanduslik stabiilsus ning sise- ja välisjulgeolek. Need moodustavad stabiilse ja turvalise ühiskonna aluse.

Praegu kehtiv ELi õigusraamistik⁶ hõlmab enamikku valdkondi (vt allolev graafik), millega tagatakse elutähtsad ühiskondlikud funktsioonid. Sinna kuuluvad valdkonnaülelised kriisialased õigusaktid, samuti valdkondlikud erandolukorra lahendamise plaanid ja ühiskonna vastupanuvõimet suurendavad õigusaktid sellistes valdkondades nagu toiduga kindlustatus, joogivesi, energiavarustus, telekommunikatsioon ja transport, jäätmekäitlus, tervishoiusüsteemid, ehitusstandardid, looduskaitse, ülejutusrisi maandamise kavad, finantsteenused jne.

⁶ Näiteks elutähtsa teenuse osutajate toimepidevuse direktiiv ning võrgu- ja infosüsteemide turvalisuse direktiiv (küberturvalisuse 2. direktiiv), elektrimäärus, gaasivarustuskindluse määrus, pangandusliit, digitaalse tegevuskerksuse määrus (DORA), üleeuroopaline transpordivõrk (TEN-T), Euroopa terviseliit, siseturu hädaolukorra ja vastupanuvõime määrus (IMERA).

Et tagada elutähtsate ühiskondlike funktsioonide toimimine igas olukorras, tuleb kehtestada asjakohane raamistik. *Esiteks* peavad ELil olema asjakohased vahendid, et kaitsta demokraatlikku valitsemistava ja otsustusprotsesse, tagades Euroopa tasandil tõhusa riskide maandamise ja kriisidele reageerimise. *Teiseks* on majandusliku ja finantsstabiilsuse ning vastupanuvõime tagamiseks oluline ühtse turu terviklikkus, mida toetab inimeste, kaupade, kapitali ja teenuste vaba liikumine ning usaldusväärne sotsiaal-, majandus- ja eelarvepoliitika. *Kolmandaks* peab EL kaitsma keskkonda, edendama looduspõhiseid lahendusi ja loodusvarade säästvat majandamist. *Neljandaks* peab EL strateegilise autonoomia tugevdamiseks ja haavatavuse vähendamiseks suurendama ringluspõhisust, pikaajalist tarneahelate turvalisust ja vastupanuvõimet välisele survele, tagades juurdepääsu toormele, esmatähtsatele kaupadele ja elutähtsatele varudele, ning optimeerima kosmosevarade ja -teenuste kasutamist, investeerides samal ajal teadusuuringutesse ja innovatsiooni, et säilitada tööstuse konkurentsivõime ja tehnoloogiline juhtpositsioon.

Põhimeetmed

6) Juurutada ELi poliitikas ja meetmetes lõimitud valmisoleku põhimõte

Valmisoleku- ja julgeolekukaalutlused integreeritakse ELi õigusaktidesse, tegevuspõhimõtetesse ja programmidesse. Uute tegevuspõhimõtete, õigusaktide ja programmide ettevalmistamisel või läbivaatamisel peetakse silmas valmisolekut ja julgeolekut, tehes järjepidevalt kindlaks eelistatud poliitikavariandi võimaliku mõju valmisolekule ja julgeolekule. Seda toetatakse komisjoni poliitikakujundajate korrapäraste koolitustega.

Vastupanuvõime ja valmisoleku seisukohast on otsustava tähtsusega usaldusväärne majandus- ja sotsiaalpoliitika, mida koordineeritakse Euroopa poolaasta raames. Kui see on asjakohane, hinnatakse Euroopa poolaasta protsessis ka valmisoleku seisukohast oluliste struktuurireformide rakendamisel tehtud edusamme. Valmisoleku seisukohast olulist majandus- ja sotsiaalpoliitikat võib kajastada ka riigipõhistes soovitusetes, et motiveerida liikmesriike neid reforme ellu viima ja rakendama.

Sellega seotud halduskoormuse vähendamine ja menetluste ühtlustamine aitab võtta paindlikumaid ja tulemuslikumaid valmisolekumeetmeid. Komisjon teeb kindlaks vajalikud lihtsustamismeetmed, konsulteerides kõigi asjaomaste sidusrühmadega.

Komisjon hindab vajadust ja võimalust võtta vastu ELi kriisivalmiduse õigusakt, et tugevdada elutähtsate ühiskondlike funktsioonide vastupanuvõimet, kehtestades ühised standardid ja mõõdetavad pikaajalised eesmärgid.

7) Võtta vastu valmisoleku miinimumnõuded

Esmane prioriteet on liidu õigusraamistiku, eelkõige elutähtsa teenuse osutajate toimepidevuse direktiivi ja küberturvalisuse 2. direktiivi kiire ja täielik ülevõtmine ja rakendamine, nagu seda selgitatakse ka tulevases sisejulgeoleku strateegias. Nende direktiivide rakendamise põhjal hindab komisjon, kas on vaja võtta lisameetmeid.

Samal ajal teeb komisjon liikmesriikidega koostööd, et selgitada välja, kas on veel sektoreid ja teenuseid, mida kehtivad õigusaktid ei hõlma ja mille puhul võib olla vaja tegutseda. Selle hindamise põhjal esitab komisjon soovitusel valmisoleku miinimumnõuete ning järelevalvemehhanismi kohta. Need on kooskõlas õnnetustele vastupidavusega seotud eesmärkidega ja täiendavad Põhja-Atlandi Lepingu Organisatsiooni (NATO) vastupanuvõime põhinõudeid⁷.

ELi institutsioonid võtavad meetmeid oma sisemise valmisoleku parandamiseks, eelkõige ajakohastades turvalist teabevahetust ELi institutsioonide ja liikmesriikide vahel.

8) Vaadata läbi liidu elanikkonnakaitse mehhanism

Komisjon kavatab läbi vaadata liidu elanikkonnakaitse mehhanismi õigusraamistiku, et parandada tegevuse tulemuslikkust ja tõhusust suure mõjuga hädaolukordades ja kriisides, mis nõuavad Euroopa tasandil jõulist reageerimist ja koordineerimist.

9) Esitada ettepanek ELi varude loomise strateegia kohta

Komisjon kavatab esitada ettepaneku kogu ELi hõlmava varude loomise strateegia kohta, millesse koondatakse kõik olemasolevad valdkondlikud varude loomise meetmed. Sellega parandatakse kõikjal ELis juurdepääsu elutähtsatele ressursidele, milleks on näiteks vahendid hädaolukordadele ja katastroofidele reageerimiseks, meditsiinilised vastumeetmed, kriitilise tähtsusega tooraine, energiaseadmed ja peavari ning võimalik, et ka põllumajanduslikud toiduained ja vesi. Strateegia eesmärk on ühendada ELi tasandi tsentraliseeritud reservid ja liikmesriikide panus, mida toetavad avaliku ja erasektori partnerlused, et tagada tõhusus, skaleeritavus ja kulutasuvus.

⁷ [NATO - Topic: Resilience, civil preparedness and Article 3](#)

Komisjon esitab ka strateegia rahvatervise ohtude vastu suunatud meditsiiniliste vastumeetmete toetamiseks, et tugevdada ELi terviseturvet ja konkurentsivõimet ning kaitsta üldsust piiriüleste terviseohtude, sealhulgas keemiliste, bioloogiliste, radioloogiliste ja tuumaohtude (KBRT) eest. Seda täiendaksid hiljuti esitatud esmatähtsate ravimite õigusakti kohased meetmed, mis on seotud ettenägematuteks juhtudeks loodavate varudega.

10) Esitada ettepanek Euroopa kliimakohanemise kava kohta

Komisjon esitab Euroopa kliimakohanemise kava, et toetada liikmesriike kliimariskideks valmistumisel ja liidu vastupanuvõime tugevdamisel. Tuginedes Euroopa kliimariskide hindamisele, juurutatakse kavaga asjaomastes ELi valdkondlikes poliitikameetmetes ja investeeringutes lõimitud valmisoleku põhimõte ning tugevdatakse kliima-, keskkonna- ja veeriskide ennetavat juhtimist kogu ELis. Sellega toetatakse inimesi, ettevõtjaid ja poliitikakujundajaid, kasutades ühiseid kliimaalaseid võrdlusstsenaariume.

11) Tagada vee ja muude elutähtsate loodusvarade piisavus

Vesi, muld ja muud loodusvarad on üliolulised mitte ainult toiduga varustamise, vaid ka majanduse hea toimimise seisukohast. Euroopa Keskpannga andmetel on peaaegu 75 % euroalal ettevõtjatele antud pangalaenudest läinud ettevõtetele, kes sõltuvad suurel määral vähemalt ühest ökosüsteemiteenusest, peamiselt veest. Komisjon teeb ettepaneku Euroopa veemajanduse kriisivalmiduse strateegia kohta, milles nähakse ette sammud veega kindlustatuse ja veemajanduse kriisivalmiduse saavutamiseks, tagades puhta vee kättesaadavuse ja kaitstes ELi paremini veega seotud riskide eest. Samuti edendatakse strateegiaga looduspõhiseid lahendusi, et suurendada valmisolekut ja vastupanuvõimet, sealhulgas loodusõnnetuste suhtes. Osana ELi biomajanduse strateegiast ja ringmajanduse määrusest võtab komisjon meetmeid, et suurendada ringmajanduse ja bioressursipõhiste materjalide osakaalu väärtusahelates ja muuta liit seeläbi kriitilise tähtsusega toorainete impordist vähem sõltuvaks.

3. ELANIKKONNA VALMISOLEK

Valmisolek on ühine vastutus. Selles on võrdselt oluline roll nii ametiasutustel, meedial, haridus-, koolitus- ja kultuuriasutustel, noorte- ja kodanikuühiskonna organisatsioonidel, sotsiaalpartneritel, äriühingutel, kohalikel võrgustikel ja kogukondadel kui ka kodanikel (juba varasest east peale). Hiljutiste Eurobaromeetri uuringute⁸ kohaselt tundsid 2024. aastal peaaegu pooled eurooplastest (49 %), et nad ei ole neid mõjutada võivatest katastroofiohtudest hästi informeeritud; 65 % vastanutest leidis, et nad vajavad katastroofideks ja hädaolukordadeks valmistumiseks rohkem teavet.

Teadlikkus riskidest ja ohtudest on oluline selleks, et tagada ELi kodanike ja kogukondade aktiivne osalemine kriisivalmiduses ja kriisile reageerimises. Ebavõrdsus on valmisoleku seisukohast riskifaktor. Kriisidel on ebaproportsionaalselt suur mõju naistele ja haavatavas olukorras olevatele rühmadele, nagu lapsed, eakad ja puudega inimesed ning diskrimineerimise, vaesuse ja/või sotsiaalse tõrjutuse all kannatavad inimesed. Sageli halvendavad kriisid juba algselt ebasoodsaid tegureid ja ebavõrdsust veelgi. Seetõttu tuleb kooskõlas võrdõiguslikkuse liidu raamistiku ja eelkõige naiste õiguste tegevuskavaga võrdsuse aspekti valmisoleku puhul laiemalt arvesse võtta. Eriti kahjulik on desinformatsioon ja välisriigist lähtuvad infomanipulatsioonid ja sekkumised, kuna need õõnestavad üldsuse

⁸ Seisukohad ELi kriisiohje kohta – 2024. aasta juuni.

usaldust ja võivad kriiside mõju süvendada. Ühiskondlikku valmisolekut vähendab ka kättesaadava teabe nappus.

Valmisoleku ja vastupanuvõime kultuuri edendamiseks on vaja muuta mõtteviisi.

Edendada kaasava valmisoleku ja ühiskonna põlvkondadevahelise vastupanuvõime kultuuri

Valmisolek tuleb saavutada kõigis ühiskonnakihtides. Toetada tuleks kogukondade loomist ja vabatahtlikku tegevust. Sotsiaalteenuste ja piisava sotsiaalkaitsega tuleks tagada, et kedagi ei jäeta valmisoleku nimel tegutsedes kõrvale. Komisjon ja liikmesriigid peaksid parimatele tavadele, sealhulgas liidu elanikkonnakaitse mehhanismist saadud kogemustele toetudes soodustama iseseisvat toimetulekut ja psühholoogilist vastupidavust ning tagama üksikisikute, eri põlvkondade ja majapidamiste parema valmisoleku.

Komisjonil on kavas luua Euroopa elanikkonnakaitse mehhanism,⁹ mille eesmärk on võtta arvesse kriisi- ja katastroofiohje kõiki tahke, et toetada ühiskonna teadlikkuse parandamist ja investeerida kodanike riskikoolitusse.

Anda kodanikele võimalus oma vastupidavust suurendada

Kodanikele ja kogukondadele kõikjal ELis tuleb anda võimalus saada kvaliteetset ja usaldusväärset teavet ning vajalikud oskused saadud teabe hindamiseks, samuti võimalused kriiside ennetamises aktiivselt osaleda ja olla piisavalt valmis neile reageerima. Vastavalt oskuste liidu algatuses rõhutatule on koolidel, õpetajatel, noorsootöötajatel ja treeneritel oluline roll digikirjaoskuse, meediapädevuse ja kriitilise mõtlemise arendamisel ning kodanikuaktiivsuse ja demokraatliku kodakondsuse edendamisel. Valmisoleku saavutamisele saavad otsustavalt kaasa aidata sotsiaalpartnerid, muu hulgas töötajate teavitamise ja koolitamise kaudu. Selleks et välisriigist lähtuvatele infomanipulatsioonidele ja desinformatsioonile süsteemsemalt vastu seista, tuleks täiel määral ära kasutada välisriigist lähtuvate infomanipulatsioonide ja sekkumiste vastast meetmekogumit, digiteenuste määrust ja kavandatavat Euroopa demokraatia kaitse programmi.

Tõhustada üldsuse hoiatamist ja kriisikommunikatsiooni

Üldsuse ELi-ülese hoiatamise ning kättesaadava ja kaasava kriisikommunikatsiooni süsteeme nii enne kriisi (riskikommunikatsioon) kui ka kriisi ajal (kriisikommunikatsioon) tuleb tõhustada, et jõuda mis tahes olukorras kõigi inimesteni, olenemata nende vanusest, keelest, puudest, õiguslikust olukorrast jne. Hiljutised kriisikogemused osutavad vajadusele keskenduda eelkõige haavatavatele elanikkonnarühmadele, diskrimineerimise, vaesuse ja sotsiaalse tõrjutuse all kannatavatele isikutele ning muudest riikidest pärit isikutele (alates reisijatest kuni hooajatöötajate ja rändajateni), ning vajadusele ennetada desinformatsiooni. Üldsuse hoiatamise funktsiooni saaks arendada ELi digiidentiteedikukru¹⁰ raames hädaabiteadete saatmiseks. See annaks valitsustele võimaluse suhelda kodanikega otse, lihtsal ja autenditud viisil ning saata neile hoiatusteateid ja märguandeid.

Teha kättesaadavaks põhioskused ja tagada kriiside ajal töötajate liikuvus

⁹ Euroopa elanikkonnakaitse mehhanismi mõiste ei mõjuta terminoloogiat, mida liikmesriigid kasutavad vahendite või mehhanismide kohta, mille sisu on võrreldav käesolevas strateegias elanikkonnakaitse mehhanismiks nimetatud mehhanismi omaga.

¹⁰ ELi digiidentiteedikukru luuakse Euroopas kõigile turvaline, usaldusväärne ja privaatsust säilitav võimalus enda digitaalseks tuvastamiseks. Kõik liikmesriigid annavad kõigi kodanike, residentide ja äriühingute kasutusse vähemalt ühe digiidentiteedikukru, mis võimaldab neil oma identiteeti tõendada ning olulisi digitaalseid dokumente turvaliselt talletada, jagada ja allkirjastada. ELi digiidentiteedikukruid saab mobiiltelefonirakendustes ja muudes seadmetes kasutama hakata alates 2026. aasta lõpust.

Nagu on rõhutatud oskuste liidu algatuses, on kriitilisi töökohti käsitlevad hariduse ja koolituse alased tulemuslikud tegevuspõhimõtted väga olulised, et töötajatel oleksid õiged pädevused ja neid oleks võimalik hädaolukorras ELi-ülevalt rakendada.

Komisjon teeb koostöös liikmesriikide ja sotsiaalpartneritega järgmist: i) tagab hädaolukordades oskustöölise kättesaadavuse ja liikuvuse, koostades selleks ELi-ülelised töötajate ja vabatahtlike kiire lähetamise raamistikud, ning ii) suurendab elanikkonnakaitse, hädaabiteenistuste (sealhulgas tervishoiuteenuste) ja julgeoleku valdkonna karjäärivõimaluste atraktiivsust.

Põhimeetmed

12) Tõhustada varajase hoiatamise süsteeme

Komisjon töötab osana „PreparEU“ algatusest koos liikmesriikidega välja suunised, millega toetatakse liikmesriike eri riskidest ja olukordadest teavitamisel nii enne kriisi kui ka kriisi ajal. Copernicuse hädaolukordade ohjamise teenus ja kavandatav Galileo hädaolukorrast hoiatamise satelliitteenus (EWSS) võimaldab liikmesriikide elanikkonnakaitseasutustel pääseda kiiresti ligi kosmosepõhisele varajase hoiatamise teabele, et saata elanikkonnale otse häiresõnumeid.

13) Suurendada teadlikkust riskidest ja ohtudest

Komisjon teeb ettepaneku korraldada ELis iga-aastast valmisoleku päeva, et tunnustada riiklike, piirkondlike ja kohalike asutuste ja kogukondade tööd valmisoleku suurendamisel ja parandada elanikkonna teadlikkust valmisoleku vajalikkusest. Seda täiendavad muud teabevahetusmeetmed, nagu koos liikmesriikidega eri riskidest ja olukordadest teavitamise kohta koostatavad suunised, mis hõlmavad ka haavatavate elanikkonnarühmade vajadusi. Olulised on ka teadlikkuse suurendamise programmid, nagu kodanike paneelarutelud, EUvsDisinfo portaal, veebikampaaniad ning strateegilise kommunikatsiooni ja infomanipulatsioonidele vastuseismise töövahendid.

14) Töötada välja suunised selleks, et elanikkond saaks vähemalt 72 tundi iseseisvalt hakkama

Ekstreemsete olukordade korral on kõige kriitilisem esialgne ajavahemik. Komisjon pakub liikmesriikidele välja suunised, et saavutada elanikkonna iseseisev hakkamasaamine vähemalt 72 tunni jooksul. Suunised, mis on osa algatusest „PreparEU“, käsitlevad esmatarbekaupade säilitamist, kriisiplaneerimist, varjupaikade olemasolu, elutähtsa maapealse ja kosmosetaristu kättesaadavuse tagamise meetmeid ja muid meetmeid, millega kaitsta inimesi, loomi ja vara kriisi korral, ning neile lisanduvad sihipärased kampaaniad ja meetmed. Uus ELi internetiplatvorm hakkab jagama kodanikele ja reisijatele sihipärast ja kättesaadavat teavet riskide kohta, millega nad võivad kokku puutuda, ja praktilisi nõuandeid selliste riskide maandamiseks.

15) Lisada valmisolek koolide õppekavadesse ja haridustöötajate koolitusse

Komisjon töötab kooskõlas oskuste liidu algatusega välja suunised, mille alusel töötada välja õppekavad alates alusharidusest, et toetada valmisolekualaste põhioskuste omandamist, sealhulgas meediapädevust, kuna see on oluline kodanikuaktiivsuse ja -teadlikkuse seisukohast ning desinformatsiooni ja infomanipulatsioonidega võitlemiseks. Õpetajad saavad Euroopa koolihariduse platvormi kaudu juurdepääsu allikatele ja kutsealase arengu võimalustele.

16) Edendada noorteprogrammides valmisolekut

Valmisolek lisatakse uue prioriteedina ELi noorteprogrammidesse, nagu Euroopa solidaarsuskorpus ja programm „Erasmus+“, et edendada valmisolekut, vastupanuvõimet, demokraatlikus elus osalemist ja kodanikuaktiivsust. Aluseks võetakse alt-üles lähenemisviis,

et julgustada organisatsioone ja asutusi (ülikoolid, koolid, kutseharidusasutused, täiskasvanuhariduse keskused, noorte- ja spordiorganisatsioonid jne) rahalisi vahendeid taotlema.

17) Meelitada ELi valmisoleku tugevdamiseks liitu talente

Andekate teadlaste Euroopasse meelitamine ei ole lihtsalt võimalus, vaid ELi pikaajalise vastupanuvõime ja valmisoleku tagamiseks hädavajalik. Seetõttu valmistab EL kiiremas korras ette konkreetsed meetmed teadlaste ligimeelitamiseks.

ELi talendireserv hõlbustab väljastpoolt ELi pärit töötsijate värbamist, mis võib tööjõunappuse korral lihtsustada oskustööliste kandideerimist ELis asuvatele töökohtadele valmisolekuga seotud kriitilistes sektorites. Valmisolekuga seotud kriitilistes sektorites võib oskustööliste leidmiseks kasutada ka talendipartnerlusi, mis võib tähendada ka investeerimist asjaomastesse oskustesse partnerriikides.

4. AVALIKU JA ERASEKTORI KOOSTÖÖ

Avaliku ja erasektori koostööl on ELi valmisoleku seisukohast kriitiline tähtsus, kuna see tagab, et kõigi sektorite vahendeid, eksperditeadmisi ja innovatsiooni kasutatakse tulemuslikult ja tõhusalt. Elutähtsate ühiskondlike funktsioonide ja oluliste teenuste alalhoidmisel on keskne roll nii põllumajandusel ja kalandusel kui ka tööstusel ja ettevõtlusel. Samas mõjutavad erasektorit järjest enam kliima- ja keskkonnariskid ja nende tõttu suurenevad kulud (nt kindlustuskulud, varaline kahju ja ekstreemsetest ilmastikunähtustest tulenev majanduslik kahju), samuti julgeolekuohud, nagu tarneahelate häired ja küberründed. Avaliku ja erasektori koostöö tugevdamine aitab ELil paremini riske ennetada, olulisi tarneid kindlustada ja strateegilist autonoomiat kaitsta.

Tõhustada avaliku ja erasektori struktureeritud kaasamist valmisoleku valdkonnas

EL, ametiasutused ja tööstus peaksid tugevdama järgmisi mehhanisme: i) sihipärane kahe-suunaline infojagamine; ii) osalemine tulevikusuundade strateegilises analüüsis ja ennetavates algatustes; iii) ühised koolitused, ja iv) koordineeritud reageerimine kriisidele. EL peaks kehtivale korrale tuginedes tugevdama avaliku ja erasektori partnerlusi, et kindlustada elutähtsad tarned ja teenused strateegiliste varude, ühishangete, raamlepingute, tarneallikate mitmekesistamise ja ringluspõhiste lahenduste kaudu. See vähendab ülemaailmsetest turuhäiretest ja šokkidest tulenevaid riske. Lisaks tuleb luua avaliku ja erasektori lahendused, et tulla toime loodusõnnetuste vastu kindlustamisega ELis, mis kujutab endast järjest suuremat probleemi. Kuna kliimamuutustest tulenevad riskid suurenevad, prognoositakse ka kindlustuskaitse lõhe täiendavat süvenemist. Komisjon uurib võimalikke lahendusi kindlustuskaitse lõhe vähendamiseks ja võtab vajaduse korral Euroopa Keskpanga ja Euroopa Kindlustus- ja Tööandjapensionide Järelevalve ettepanekute põhjal meetmeid.

ELi olemasolevatesse investeerimis- ja suutlikkuse suurendamise programmidesse tuleks äriühingutele ja liikmesriikidele toetuse andmisel lisada valmisoleku kaalutlused, mis majandusotsuseid tehes täiendavad poliitikameetmeid rohujuure tasandi valmisolekuga.

Selleks et tööjõuvajadused vastaks pakutavale õppele, peab EL kooskõlas oskuste liidu algatusega edendama strateegilistes sektorites, nagu küberturvalisus, avaliku ja erasektori organisatsioonide vahelist koostööd.

Põhimeetmed

18) Luua avaliku ja erasektori valmisolekualane rakkerühm

Komisjon loob valmisolekualase rakkerühma, võttes selle aluseks tööstusfoorumi, Euroopa ettevõtlusvõrgustiku, Euroopa klastrite võrgustiku ja muud olemasolevad struktuurid¹¹. Rakkerühm ühendab ametiasutuste, tööstuse, ettevõtjate, finantsteenuste, teadusringkondade, sotsiaalpartnerite ja kodanikuühiskonna peamisi sidusrühmi. Rakkerühma eesmärk on i) teha koostööd elutähtsate funktsioonide ja oluliste teenuste talitluspidevuse haldamise tugevdamise valdkonnas; ii) vahetada teavet tarneahelate haavatavuse ja häirete kohta; iii) pakkuda suuniseid, raamistikke ja stiimuleid, mis aitavad eraõiguslikel üksustel tagada minimaalsete valmisolekunõuete täitmise; iv) koordineerida kriitilistes sektorites leevendusmeetmeid, pakkudes olulisi teenuseid, millega tagatakse elutähtsad ühiskondlikud funktsioonid, ning v) toetada kriisikommunikatsiooni.

19) Töötada välja avaliku ja erasektori hädaolukorra protokollid

Komisjon vaatab koos liikmesriikidega läbi asjaomased õigus- ja tegevusraamistikud, sealhulgas vajaduse korral hankelepingle sõlmimise korra, et võimaldada hädaolukorras nii õiguslikku kui ka rahalist sihipärast paindlikkust. Selle hulka kuuluvad ka põhjendatud ja tähtajalised erandid, et tagada kriitiliste materjalide, kaupade ja teenuste ning turvaliste kriitiliste tootmisliinide kiire kättesaadavus. Komisjon ja liikmesriigid arendavad hädaolukorra protokollide kaudu ning osana avaliku ja erasektori valmisolekualasest rakkerühmast erasektori oluliste osalejate jaoks välja valmisolekualase tegevuse koordineeritud raamistiku.

20) Vaadata läbi riigihangete raamistik

Komisjon teeb kehtivale raamistikule ja viimaste kriiside, sealhulgas COVID-19 kogemuse ajal saadud õppetundidele tuginedes ettepaneku vaadata läbi riigihangete raamistik. Läbivaatamise eesmärk on valmisoleku parandamine peamiste väärtusahelate tarnekindluse tugevdamise kaudu, eelkõige kriiside ajal. Juba praegu kehtivad hädaolukordade jaoks erisätted: näiteks võivad avaliku sektori hankijad lühendada menetluste kiirendamiseks tähtaegu.

21) Asutada Euroopa teadusjulgeoleku eksperdikeskus

Teadusuuringud ja innovatsioon on välissekkumiste ning julgeoleku- ja hübriidohtude suhtes eriti haavatavad. Kooskõlas nõukogu soovitusel, mis käsitleb teadusjulgeoleku suurendamist,¹² asutab komisjon Euroopa teadusjulgeoleku eksperdikeskuse, kus kogutakse tõendeid ning pakutakse toetust liikmesriikidele ja teadusuuringute ja innovatsioonisektori osalejatele.

5. TSIVIIL- JA SÕJANDUSVALDKONNA KOOSTÖÖ

EL peab valmistuma suuremahulisteks ja sektoriülesteks intsidentideks ja kriisideks, mis mõjutavad ühte või mitut liikmesriiki, sealhulgas võimaliku relvastatud rünnaku toimumiseks. Suurema osa kriisistsenaariumide puhul lasub peamine vastutus riiklikel tsiviilvõimudel. Järjest rohkemate stsenaariumide puhul (nt tervisealased hädaolukorrad, ekstreemsed ilmastikunähtused, hübriid- ja küberründed) vajavad tsiviilvõimud sõjalist abi. Relvastatud rünnaku korral on relvajõududel vaja riigi ja ühiskonna jätkuva toimimise tagamiseks tsiviiltoetust. Seetõttu tuleb täielikus koostöös liikmesriikidega parandada tsiviil- ja sõjaliste

¹¹ Euroopa klastrite võrgustik põhineb ELi-ülel tööstusklastrite koostööl, millega edendatakse äriühingute, teadusasutuste ja ametiasutuste kokkuviiamise kaudu innovatsiooni ning konkurentsi- ja vastupanuvõimet. Võrgustikuga toetatakse sektoriülest koostööd, hõlbustatakse teadmiste vahetamist ja parandatakse tarneahela turvalisust eelkõige strateegilistes töötussektorites.

¹² Nõukogu soovitus, mis käsitleb teadusjulgeoleku suurendamist: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?uri=OJ:C_202403510.

osalejate vahelist suhtlust, ilma et seataks küsimuse alla nende vastavaid pädevusi. Suuremahuliste õppuste puhul on sageli probleemiks see, et need on killustatud ja alakasutatud ning neisse ei kaasata järjepidevalt kõiki asjaomaseid tsiviil- ja sõjalisi sidusrühmi.

Arendada välja strateegiline ja pidev heidutus

Selleks et julgeolekuintsidente ja kriise tulemuslikumalt ennetada ja ära hoida, neile tulemuslikumalt reageerida ning kuritahtlikke osalejaid heidutada, peab EL kasutama kõiki oma vahendeid, sealhulgas järgmisi: i) küberdiplomaatia; ii) välisriigist lähtuvate infomanipulatsioonide ja sekkumiste vastane meetmekogum; iii) hübriidmeetmete kogum; iv) kosmoseohtudele reageerimise mehhanism, ning v) tsiviil- ja sõjalistele kogukondadele kättesaadav kaitsevõime, sealhulgas vajaduse korral riikliku õiguse kohased ennetavad kaitsemeetmed.

Kõrge esindaja ja komisjon arendavad välja strateegiad, millega takistada ja heidutada vajaduse korral ohusubjekte, kes on võtnud ELi sihikule, seda nii hübriid- ja kübertegevuse kui ka välisriigist lähtuvate infomanipulatsioonide ja sekkumiste kaudu, ning rakendada nende suhtes meetmeid. Mõju suurendamiseks ja ohusubjektide heidutamiseks tuleb teha tihedat koostööd NATO¹³ ja teiste sarnaselt meeletatud partneritega.

Tagada tihedam tsiviil-sõjaline koostalitlusvõime

EL rakendab täiendavalt vastastikuse abi (Euroopa Liidu lepingu artikli 42 lõige 7) ja solidaarsuse (Euroopa Liidu toimimise lepingu artikkel 222) klauslit ning tugevdab koostööd ELi ja NATO vahel, sealhulgas juhul, kui aktiveeritakse Põhja-Atlandi lepingu artikkel 5. Lisaks peab EL olema võimeline võtma liikmesriikide toetamiseks kasutusele kõik kättesaadavad vahendid ja varad, et tegutseda üheskoos solidaarselt, nagu on ette nähtud Euroopa Liidu toimimise lepingu artikliga 222. See võib hõlmata liikmesriikide poolt ühiselt kättesaadavaks tehtud sõjalisi vahendeid.

Edendada sisseprojekteeritud kahesugust kasutust

EL peab lõimima kahesuguse kasutuse kaalutlused kõigisse oma taristuinvesteeringutesse ja võimete planeerimisse (kahesugune kasutus tähendab, et kasutusvõimalus on nii sõjalistel kui ka tsiviilasutustel). Seda tuleks muu hulgas teha sellistes valdkondades nagu sõjaväeline liikuvus, massevakuatsioon, turvaline side ja ühenduvus, merendusjulgeolek, kübervõimekus ning kosmosevarad ja -teenused. EL peaks komisjoni ja Euroopa Kaitseagentuuri käimasolevale tööle tuginedes jätkama kahesuguse kasutusega taristu, sidesüsteemide, transpordivarede, seadmete, varude, meditsiiniliste vastumeetmete, energiavarustuse ja selliste tehnoloogiate edendamist, mis toetavad nii tsiviil- kui ka sõjalisi vajadusi.

Põhimeetmed

22) Luua terviklik tsiviil-sõjalise valmisoleku kord

Komisjon ja kõrge esindaja töötavad välja tsiviil-sõjalise valmisoleku korra, milles selgitatakse ELi institutsioonide, organite ja asutuste ning liikmesriikide ülesandeid, vastutust ja prioriteete intsidentideks ja kriisideks valmistumisel ja neile reageerimisel. Seda täiendatakse standardsete püsitoimingutega, mis tugevdavad ELi üksuste ja liikmesriikide vahelist koordineerimist. Valmisoleku korra aluseks võetakse alalise struktureeritud koostöö (PESCO) raames läbiviidud projektid, valge raamat Euroopa kaitse tuleviku kohta ning liidu elanikkonnakaitse mehhanismi ja sõjaliste peaesmärkide edukataloogi raames olemasolevad analüüsid

¹³ Austades täiel määral kokkulepitud põhialuseid, milleks on läbipaistvus, vastastikkus ja kaasatus, ning mõlema organisatsiooni otsustusprotsessi sõltumatust ja menetlusi.

vastupanuvõime ja reageerimissuutlikkuse lünkade kohta. Valmisoleku korra väljatöötamisele aitab kaasa ka komisjoni töö Euroopa elanikkonnakaitse mehhanismi loomiseks.

EL tugevdab kõigis kriisiolukordades alates hübriidkampaaniatest kuni relvastatud rünnakuni veelgi ametnike tasandi operatiivkoostööd NATOga.

23) Töötada välja standardid tsiviil- ja militaarotstarbelise kahesuguse kasutuse kavandamiseks ja sellesse investeerimiseks

Komisjon ja kõrge esindaja teevad koostöös liikmesriikidega kindlaks liikmesriikide kahesuguse kasutusega taristu ja varad, et investeringutega oleks tagatud tsiviilisikute vastupanuvõime, ühiskondliku julgeoleku ja sõjaliste vajaduste toetamine vastastikku tugevdaval viisil ja järgides sõjalisi nõudeid. Lisaks määrab komisjon kindlaks kahesuguse kasutusega meetmete standardid, mille projekteerimise ja kavandamise etapis võetakse arvesse nii tsiviil- kui ka sõjalisi nõudeid. Komisjon ja kõrge esindaja aitavad kaasa sellele, et liikmesriigid kaaluksid üleeuroopalise transpordivõrgu taristu ehitamisel või moderniseerimisel, kas oleks vajalik, asjakohane ja teostatav minna tsiviiltranspordi standarditest kaugemale, et võtta kooskõlas NATO sõjaliste nõuetega arvesse ka vägede ja materjali sõjalise transpordi kaalu, suurust ja ulatust. Tähelepanu pööratakse ka rahvusvahelisest õigusest, sealhulgas rahvusvahelisest humanitaarõigusest tulenevatele konkreetsetele nõuetele ja mõjule.

EL püüab arendada välja tehnilised standardid kahesuguse kasutuse potentsiaaliga taristu, varade ja toodete projekteerimiseks, võttes arvesse olemasolevaid NATO standardeid, kui need on kohaldatavad, ja püüab väljatöötatud standardeid edendada.

24) Korraldada korrapäraselt ELi õppusi igakülgse valmisoleku edendamiseks

Komisjon ja kõrge esindaja korraldavad korrapäraseid ELi-üleseid igakülgse ja sektoriülese valmisoleku õppusi. Selliste õppuste eesmärk on testida ELi-sisest ja sektoriülest otsuste tegemist, koordineerimist ja operatiivset reageerimist, sealhulgas Euroopa Liidu lepingu artikli 42 lõike 7 ja Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 222 kohaldamisalas. Liikmesriikidele pakutakse võimalust ühendada selliste õppustega riiklikud õppused, mis tugevdab piiriülest koostööd ja tegevuse ühtlustamist. Komisjon ja nõukogu korraldavad konkreetseid stsenaariumipõhiseid arutelusid, et testida ja täiustada keerukate ja suurte kriiside puhul kasutatavaid otsustamismenetlusi ja teha kindlaks struktuurne haavatavus. Vajaduse korral kaasatakse õppustesse erasektor ja ELi rahvusvahelised partnerid.

6. KRIISIDELE REAGEERIMINE

Hädaolukordades on kriisidele reageerimise tulemuslik koordineerimine eluliselt tähtis. Viimasel kümnendil on loodud järjest rohkem ELi struktuure ja vahendeid, millega toetatakse liikmesriike enne ja pärast kriise ja nende ajal.

Komisjonis on kriiside, looduskatastroofide ja inimtegevusest tingitud õnnetuste ajal keskne roll hädaolukordadele reageerimise koordineerimiskeskusel (edaspidi „ERCC“). ERCC toetab sellistes olukordades nii ELi institutsioone kui ka liikmesriike. ERCC tagab liidu elanikkonnakaitse mehhanismi katkematu tegutsemissuutlikkuse nii valmisoleku kui ka reageerimise seisukohast ning teenindab liikmesriike ja ELi juhul, kui aktiveeritakse kriisidele poliitilist reageerimist käsitlev ELi integreeritud kord või kui kasutusele võetakse solidaarsusklausel.

Euroopa välisteenistuses tagatakse erinevate mehhanismidega ELi koordineeritud ja õigeaegne reageerimine sellistele väliskriisidele ja hädaolukordadele, mis mõjutavad ELi

julgeolekuhuvisid. Nende mehhanismide hulgas on kriisidele reageerimise keskus, mille ülesandeks on ELi töötajate julgeolek, delegatsioonide talitluspidevus kriiside ajal ning liikmesriikide toetamine konsulaarkriiside korral. Keskus tagab, et olukorrateadlikkuse info kogumine kriisi ajal oleks sidus ja koordineeritud, ning selleks koondatakse kõik olulised talitused kõrge esindaja alluvusse.

Nõukogus toetab kriisidele poliitilist reageerimist käsitlev ELi integreeritud kord otsuste tegemist suurte ja keerukate kriiside korral. Need mehhanismid hõlbustavad liikmesriikide ja ELi institutsioonide ühist olukorrateadlikkust ning need on viimastel aastatel osutunud paindlikuks ja skaleeritavaks.

Suurem osa neist mehhanismidest põhinevad ühelainsal poliitikavaldkonnal, kriisid aga on omavahel üha rohkem põimunud. Seetõttu tuleb tagada olemasolevate mehhanismide ja vahendite parem koordineerimine.

Parandada kriisidele reageerimise keskset ja sektoriülest koordineerimist ja suutlikkust

EL peab tõhustama kriisikordineerimist, toetudes olemasolevatele struktuuridele. Koordineerimismehhanisme, nagu kriisidele poliitilist reageerimist käsitlev ELi integreeritud kord, komisjonisisene kriisikordineerimismehhanism ARGUS, ERCC ja Euroopa välisteenistuse kriisireageerimiskeskus, tuleb eelseisvate probleemidega toimetulemiseks ajakohastada. Kriisidele poliitilist reageerimist käsitleva ELi integreeritud korra optimeerimine suurendaks ELi ja liikmesriikide suutlikkust rakendada solidaarsusklauslit (Euroopa Liidu toimimise lepingu artikkel 222) ja lihtsustaks ka selle aktiveerimist.

EL peab jätkama reageerimissuutlikkuse ja strateegiliste kriisireservide, sealhulgas varude ja siirnisvõimeliste ressursside suurendamist, et tegeleda kriitiliste puudustega ja tagada kiire reageerimine muu hulgas hübriidrünnete. See hõlmab ka turvalisi sidekanaleid ja Euroopa elutähtsa teabevahetuse süsteemi loomist.

Euroopa elanikkonnakaitse mehhanismi loomiseks tehtav töö peaks täiendavalt toetama sektoriülese reageerimissuutlikkuse tugevdamist. ELi välistegevus tuleb tulemuslikumalt siduda liidusisese kriisidele reageerimise suutlikkusega.

Põhimeetmed

25) Luua ELi kriisikordineerimiskeskus

Komisjon loob ERCC struktuurile ja eksperditeadmistele tuginedes ELi kriisikordineerimiskeskuse. ERCC jätkab tegevust elanikkonnakaitse valdkonnas, mis on kriisidele reageerimisel jätkuvalt ülioluline. Keskuse eesmärk on jätkata ja suurendada liikmesriikide toetamist kriiside sektoriüleste tagajärgedega tegelemisel, tuginedes paremale planeerimisele ning ulatuslikumale analüüsile ja olukorrateadlikkusele.

ERCC raames loodav ELi kriisikordineerimiskeskus hakkab tegutsema nii komisjonisiselt kui ka toetama liikmesriikide esindajaid, keskendudes sealjuures kõigis sektorites kriiside tagajärgede ennetamisele ja nendega tegelemisele. Selleks et välistegevus tulemuslikumalt liidusisese kriisidele reageerimisega siduda, kooskõlastab ELi kriisikordineerimiskeskus oma tegevust tihedalt Euroopa välisteenistusega ja eelkõige kriisireageerimiskeskusega. Ilma et see piiraks Euroopa välisteenistuse rolli, hakkab kriisikordineerimiskeskus tegema järgmist: i) töötab selle nimel, et kõigil tasanditel oleks ühine arusaam kriisidest ja nende mõjust eri sektoritele ja kogu elanikkonnale; ii) hõlbustab sektoriülest tegevust, pakkudes juhtivatele teenustele kriisiohje valdkonnas toetust, kuid ei võta seejuures üle valdkondlikke kohustusi, ning iii) jälgib üldist reageerimist kriisidele ja tagab pideva tagasiside andmise nõukogule, sealhulgas kriisidele poliitilist reageerimist käsitleva ELi integreeritud korra kaudu.

26) Tõhustada ELi tasandi reageerimissuutlikkuse reservi rescEU

Komisjon kindlustab olemasoleva suutlikkuse (lennutuletõrje, meditsiinivõimekus, keemiline, bioloogiline, radioloogiline ja tuumasuutlikkus, varjupaigad, transport, energia) säilitamise ja võimaliku suurendamise, tuginedes lennutuletõrje ja rescEU muu suutlikkuse arendamisel saavutatud edule. Komisjon on lõpusirgel ka Euroopa välihaigla loomisega. Koos liikmesriikidega hindab komisjon kõnealuste strateegiliste reservide laiendamist muud liiki suutlikkusele, mille puhul on leitud lünki (nt kriitilise taristu parandamine, telekommunikatsioonid jne).

7. VASTUPANUVÕIME VÄLISPARTNERLUSTE KAUDU

ELi ja liikmesriikide julgeolek ja vastupanuvõime on järjest rohkem põimunud meie partnerite, eelkõige laienemis- ja naabruspoliitika partnerite julgeoleku ja vastupanuvõimega, kuna sarnased ülemaailmsed kriisid ja probleemid mõjutavad ka neid. Partnerid on sageli hübriid- ja muu vaenuliku tegevuse, sealhulgas välisriikide kuritahtlikest osalejatest lähtuva majandusliku survestamise sihtmärgiks. Sellise tegevuse eesmärk on kasutada partnerite haavatavusi ja sõltuvusi relvana. Koostöö partneritega kriiside prognoosimisel, nendeks valmistumisel, nende ennetamisel ja neile reageerimisel on vastastikku kasulik, samuti väljendab see ELi solidaarsust ja on põhjaneva tähtsusega, et vähendada mujalt lähtuvate kriiside aheleefekti või ELile ülekanduva mõju riski.

EL ja liikmesriigid peaksid muutlikus geopoliitilises keskkonnas jätkama kohandatud ja vastastikku kasulike kahe- ja mitmepoolsete partnerluste loomist ja süvendamist, sealhulgas eelkõige tihendama koostööd ELi kandidaat- ja naaberriikidega ja neid toetama, et tulla paremini toime ülemaailmsete probleemidega, nagu kliimamuutused ja ülemaailmsed terviseprobleemid. EL peaks ka hoogustama jõupingutusi tõhusa mitmepoolsuse tugevdamiseks, eelkõige NATOs ja ÜROs.

Vastupanuvõime ja valmisolek ELi välistegevuses

EL peaks arendama partneritega ühist vastupanuvõimet eelkõige selleks, et võidelda suurenevate hübriidohtude, välisriigist lähtuvate infomanipulatsioonide ja sekkumiste ning küberohtude vastu järgmistes valdkondades: i) majandusjulgeolek, kaubandus ja investeringud; ii) ühiskonna vastupanuvõime, õigusriik ja institutsioonid; iii) kultuuripärand; iv) terviseturve ja valmisolek pandeemiaks; v) kliimamuutused ja keskkonnaseisundi halvenemine; vi) energeetika; vii) transport ja turvalised tarneteed; viii) arengu- ja humanitaarabi¹⁴ ning ix) katastroofiohu vähendamine, katastroofideks valmisolek ja ennetavad meetmed. Selleks et tugevdada vastupanuvõimet kogu maailmas, peaksid ELi meetmed olema kooskõlas ÜRO kestliku arengu eesmärkidega ja toetama ÜRO Sendai katastroofiohu vähendamise raamistikku.

Põhimeetmed

27) Edendada ühist vastupanuvõimet kandidaatriikidega

EL edendab laienemispoliitika kaudu ja kooskõlas kandidaatriikide järkjärgulise integreerimise protsessiga vastastikust vastupanuvõimet kandidaatriikidega, sealhulgas seeläbi, et kaasab neid ELi asjaomastesse valmisoleku algatustesse ja kriisiohjeraamistikku. EL tugevdab kõnealuste riikidega koostööd valmisoleku, vastupanuvõime ja kriisiohje, julgeoleku ja kaitse valdkonnas,

¹⁴ Täielikus kooskõlas oma konkreetsete volitustega, eelkõige rahvusvaheliste humanitaarpõhimõtete ja rahvusvahelise humanitaarõigusega.

eelkõige selleks, et võidelda hübriidohtude, välisriigist lähtuvate infomanipulatsioonide ja sekkumiste ning küberohtude vastu.

28) Lõimida valmisolek ja vastupanuvõime kahepoolsetesse partnerlustesse ja mitmepoolsetesse institutsioonidesse

EL kasutab peamiste partnerriikide ja ühiskonnaga valmisoleku ja vastupanuvõime valdkonnas tehtava koostöö tõhustamiseks selliseid vahendeid nagu julgeoleku- ja kaitsepartnerlused ja ühise julgeoleku- ja kaitsepoliitika missioonid ja operatsioonid. EL peab läbi vaatama kriisikommunikatsiooni võrgustikud selliste partneritega üle kogu maailma ja kõnealuseid võrgustikke tugevdama, et toetada partnereid keerukatele kriisidele reageerimisel ja hädaolukordades.

Tõhustatakse mitmepoolseid suhteid rahvusvaheliste organisatsioonide ja piirkondlike partneritega, eelkõige ÜRO ja selle asutustega. Koostöö ÜROga hõlmab toetust rahuvalvele, rahuloomele, konfliktide ennetamisele, stabiliseerimisele ja konfliktijärgsele taastumisele, mis on vastavalt ELi ja ÜRO aastateks 2025–2027 seatud ühistele prioriteetidele vastupanuvõime arendamise vahendid. Lisaks jätkab EL valmisoleku tugevdamist arenguabi ja humanitaarabi kaudu, kuna need on peamised vahendid kõige haavatavamate elanikkonnarühmade vastupanuvõime suurendamiseks ja ebakindla olukorra algpõhjustega tegelemiseks.

29) Lõimida valmisolek ja vastupanuvõime koostöösse NATOga

Valmisolek ja vastupanuvõime lõimitakse ELi ja NATO struktureeritud dialoogidesse, vastastikustesse ülevaadetesse ja koolitustesse. Erilist tähelepanu pööratakse sõjaväelisele liikuvusele, kliimale ja julgeolekule, kujunemisjärgus lõhkuvale tehnoloogiale, kübervaldkonnale, kosmosele ja kaitsetööstusele. Valmisoleku ja vastupanuvõime arendamiseks korraldatakse hübriidohtude, välisriigist lähtuvate infomanipulatsioonide ja sekkumiste, merendusjulgeoleku ja operatiivkoostöö ning partnerite suutlikkuse suurendamise valdkonnas töötajate vahetusi.

30) Arendada ühist vastupanuvõimet välismajandus- ja arengupoliitika kaudu

EL arendab partneritega ühist vastupanuvõimet ja vähendab välismajandus- ja arengupoliitika kaudu liigset sõltuvust. Seda toetatakse peamiste algatuste, nagu strateegia „Global Gateway“, naabruspiirkonna, arengu- ja rahvusvahelise koostöö instrumendi „Globaalne Euroopa“, ühinemiseelse abi instrumendi IPA III ja kavandatava Vahemere piirkonna uue pakti kaudu. Sellele tegevusele aitab kaasa ka partnerriikide tarne- ja väärtusahelate integreerimise mitmekesistamine ja tugevdamine vabakaubanduslepingute, puhta kaubanduse ja keskkonnasäästlike investeeringute partnerluste, strateegiliste toorainepartnerluste ja digipartnerluste kaudu.

JÄRELDUSED JA EDASISED SAMMUD

Olukorras, kus inimtegevusest tingitud ja looduslikud riskid sagenevad ja Euroopa julgeolekuväljavaated halvenevad, peavad EL ja liikmesriigid kiiremas korras valmisolekut tugevdama. Ehkki liikmesriigid jäävad elanikkonnakaitse, valmisoleku ja kriisidele reageerimise valdkonnas peamisteks osalejateks, esitatakse strateegias visioon kriisivalmiduse liidust, kus liikmesriikide tegevust täiendab ELi toetus. Üheskoos tegutsedes on EL tulemuslikum ja paindlikum, vastutuselad on selgelt paika pandud ning kõigis olulistes sektorites on võimalik kriise paremini prognoosida ja neile reageerida. Paindlikud vahendid

aitavad liikmesriikidel reageerida ootamatutele hädaolukordadele. Kriisivalmiduse liidu loomiseks tehtav töö aitab muuta ELi kaasavamaks, konkurentsivõimelisemaks ja jõukamaks. Seeläbi saab Euroopa kasutada kõiki mastaabi ja tõhususe eeliseid, mis tulenevad ühisest tegutsemisest ELi tasandil.

Strateegia rakendamise üle tehakse korrapäraselt järelvalvet. Rakendamise edenemise jälgimiseks jagatakse ajakohastatud teavet korrapäraselt nõukogu ja Euroopa Parlamendiga.

Komisjon kutsub nõukogu ja Euroopa Parlamenti üles tegema komisjoni ja kõrge esindajaga strateegia ja tegevuskavas sätestatud meetmete valdkonnas koostööd ja nende saavutamise nimel ühiselt pingutama.

Üheskoos saame luua ohutuma, vastupanuvõimelisema ja turvalisema Euroopa.